1920–2020
BITWA WARSZAWSKA
POLSKIE ZWYCIĘSTWO DLA WOLNOŚCI EUROPY

Józef Piłsudski, Naczelny Wódz i Naczelnik Państwa, 1919 r. (Narodowe Archiwum Cyfrowe)

Юзаф Пілсудскі, галоўнакамандуючы і кіраўнік дзяржавы, 1919 г. (Нацыянальны лічбавы архіў)

Przewodniczący Rady Komisarzy Ludowych RFSRR (Rosyjska Federacyjna Socjalistyczna Republika Radziecka) Władimir Lenin na wiecu w Moskwie, lipiec 1920 r. (Wikimedia Commons)

Старшыня Савета народных камісараў РСФСР (Расійская Савецкая Федэратыўная Сацыялістычная Рэспубліка) Уладзімір Ленін на мітынгу ў Маскве, ліпень 1920 г. (Wikimedia Commons)

Bitwa Warszawska, która rozegrała się w sierpniu 1920 r., była kulminacyjnym punktem wojny polsko-bolszewickiej, toczącej się w latach 1919–1921. Rosyjscy komuniści chcieli rozprzestrzeniać rewolucję. Polacy natomiast musieli zabezpieczyć świeżo odzyskaną niepodległość.
Starcie tych dwóch sił okazało się nieuniknione. Przed Wojskiem Polskim stanęło wielkie wyzwanie: na polach bitew nad Wisłą rozstrzygnąć się miały nie tylko losy młodego państwa polskiego, lecz także całej Europy zagrożonej bolszewicką inwazją.

Варшаўская бітва, якая разгарнулася ў жніўні 1920 г., была кульмінацыйным момантам польска-бальшавіцкай вайны, якая вялася ў 1919-1921 гадах. Расійскія камуністы хацелі распаўсюджваць рэвалюцыю, палякі ж, наадварот, павінны былі забяспечыць захаванне адноўленай незалежнасці. Сутыкненне гэтых двух сіл аказалася непазбежным. Войска польскае сутыкнулася з вялікім выклікам: на палях бітваў на Вісле вырашаліся не толькі лёсы маладой польскай дзяржавы, але і ўсёй Еўропы, якой пагражала бальшавіцкае ўварванне.

1920-2020
BITWA WARSZAWSKA

1920–2020
BITWA WARSZAWSKA
POLSKIE ZWYCIĘSTWO DLA WOLNOŚCI EUROPY

Żołnierze 35 Pułku Piechoty na pozycji pod Łunińcem na Polesiu, lipiec 1919 r. (Centralne Archiwum Wojskowe)

Жаўнеры 35-га пяхотнага палка на пазіцыі пад Лунінцам на Палессі, ліпень 1919 г. (Цэнтральны вайсковы архіў)

Wyobrażenie sowieckiego najeźdźcy pod postacią potwora, fragment polskiego plakatu propagandowego, 1919 r. (Muzeum Wojska Polskiego)

Уяўленне пра савецкага захопніка ў абліччы монстра, фрагмент польскага прапагандысцкага плаката, 1919 г. (Музей Войска польскага)

POCZĄTEK WOJNY
ПАЧАТАК ВАЙНЫ

Wojna polsko-bolszewicka rozpoczęła się w styczniu 1919 r. walkami Armii Czerwonej z tzw. samoobronami kresowymi. Wiosną tego samego roku z inicjatywy Józefa Piłsudskiego Wojsko Polskie szybkim atakiem znad Niemna zdobyło Wilno. Od lata 1919 r. trwała generalna ofensywa Wojska Polskiego na wschód, wykorzystująca zaangażowanie bolszewików w wojnę domową w Rosji. W ciągu kilku miesięcy Polacy zajęli duże obszary Wołynia i Białorusi, aż po rzeki Dźwinę i Berezynę.

Польска-бальшавіцкая вайна пачалася ў студзені 1919 г. змаганнем Чырвонай Арміі з так званымі “краёвымі самаабаронамі”. Вясной таго ж года па ініцыятыве Юзафа Пілсудскага Войска польскае хуткай атакай з-за Нёмана захапіла Вільню. З лета 1919 года працягвалася агульнае наступленне Войска польскага на ўсход, выкарыстоўваючы ўдзел бальшавікоў у грамадзянскай вайне ў Расіі. Цягам некалькіх месяцаў палякі занялі значныя тэрыторыі Валыні і Беларусі, аж да рэк Дзвіна і Бярэзіна.

Oddziały Wojska Polskiego przed katedrą w Wilnie, kwiecień 1919 r. (Narodowe Archiwum Cyfrowe)

Аддзелы Войска польскага перад віленскім саборам, красавік 1919 г. (Нацыянальны лічбавы архіў)

1920-2020
BITWA WARSZAWSKA

1920–2020 BITWA WARSZAWSKA

POLSKIE ZWYCIĘSTWO DLA WOLNOŚCI EUROPY

Żołnierze 1 Pułku Piechoty Legionów na ciężarówce Packard podczas zagonu samochodowego na Żytomierz, kwiecień 1920 r. (Centralne Archiwum Wojskowe)

Жаўнеры 1-га пяхотнага палка легіёнаў на грузавіку "Пакард" падчас аўтамабільнага нападу на Жытомір, красавік 1920 г. (Цэнтральны вайсковы архіў)

Bolszewicki plakat propagandowy *Czerwony prezent dla białego pana*, ok. 1920 r. (Muzeum Wojska Polskiego)

Бальшавіцкі прапагандысцкі плакат *Чырвоны падарунак для белага пана*, каля 1920 г. (Музей Войска польскага)

WYPRAWA KIJOWSKA

КІЕЎСКІ ПАХОД

Wspólne zagrożenie bolszewickie zbliżyło Polskę i Ukraińską Republikę Ludową, której większość terenów zajęły wcześniej oddziały Armii Czerwonej. Józef Piłsudski 21 kwietnia 1920 r. zawarł sojusz z prezydentem URL atamanem Symonem Petlurą. Cztery dni później oddziały polskie i ukraińskie szybkim uderzeniem przełamały obronę bolszewicką na froncie południowym i w brawurowy sposób zajęły większość prawobrzeżnej Ukrainy. 9 maja w Kij owie odbyła się wspólna defi lada wojsk sojuszniczych.

Агульная бальшавіцкая пагроза зблізіла Польшчу і Украінскую Народную Рэспубліку, большую частку тэрыторыі якой раней занялі атрады Чырвонай Арміі. Юзаф Пілсудскі 21 красавіка 1920 г. заключыў саюз з прэзідэнтам УНР атаманам Сымонам Пятлюрам. Праз чатыры дні польскія і ўкраінскія войскі хуткім ударам прарвалі бальшавіцкую абарону на паўднёвым фронце і адважна занялі большую частку правабярэжнай Украіны. 9 траўня ў Кіеве прайшоў сумесны парад саюзных войскаў.

Naczelny dowódca wojsk URL Symon Petlura i dowódca 3 Armii gen. Edward Rydz-Śmigły w Kijowie, maj 1920 r. (Biblioteka Narodowa)

Галоўнакамандуючы войскамі УНР Сымон Пятлюра і камандуючы 3-яй арміі ген. Эдвард Рыдз-Сміглы ў Кіеве, травень 1920 г. (Нацыянальная бібліятэка)

1920-2020
BITWA WARSZAWSKA

1920–2020
BITWA WARSZAWSKA
POLSKIE ZWYCIĘSTWO DLA WOLNOŚCI EUROPY

Polski pociąg pancerny „Śmiały”, 1920 r.
(Narodowe Archiwum Cyfrowe)

Польскі бронецягнік "Смелы", 1920 г.
(Нацыянальны лічбавы архіў)

Kawalerzysta 1 Armii Konnej Siemiona Budionnego
z bolszewickiego plakatu propagandowego, 1920 r.
(Wikimedia Commons)

Кавалерыст 1-ай коннай арміі Сямёна Будзёнага
з бальшавіцкага прапагандысцкага плаката, 1920 г.
(Wikimedia Commons)

Żołnierze 28 Pułku Strzelców Kaniowskich
w okopach nad rzeką Autą, czerwiec 1920 r.
(Centralne Archiwum Wojskowe)

Жаўнеры 28-га палка Канёўскіх стралкоў
у акопах ля ракі Авута, чэрвень 1920 г.
(Цэнтральны вайсковы архіў)

BOLSZEWICKA NAWAŁA

БАЛЬШАВІЦКАЯ НАВАЛА

Lenin i jego współpracownicy po złamaniu w Rosji oporu „białych” planowali ekspansję rewolucji na zachód. Wyprawa kijowska uprzedziła ich atak na Polskę, wkrótce jednak zebrali siły do nowej ofensywy. Na przełomie maja i czerwca 1920 r.
1 Armia Konna Siemiona Budionnego przełamała front na Ukrainie i wyszła na tyły oddziałów polskich. 4 lipca wojska bolszewickiego Frontu Zachodniego Michaiła Tuchaczewskiego zaatakowały polskie dywizje na Białorusi i zmusiły je do odwrotu.

Ленін і яго паплечнікі пасля разгрому ў Расіі супраціву "белых” планавалі экспансію рэвалюцыі на захад. Кіеўскі паход апярэдзіў іх напад на Польшчу, але неўзабаве яны сабралі сілы для новага наступу. На мяжы траўня і чэрвеня 1920 года
1-я Конная Армія Сямёна Будзёнага прарвала фронт на Украіне і выйшла ў тыл польскіх войскаў. 4 ліпеня войскі бальшавіцкага Заходняга фронту Міхаіла Тухачэўскага атакавалі польскія дывізіі ў Беларусі і прымусілі іх адступіць.

1920-2020
BITWA WARSZAWSKA

1920–2020
BITWA WARSZAWSKA
POLSKIE ZWYCIĘSTWO DLA WOLNOŚCI EUROPY

Wincenty Witos, działacz ruchu ludowego, premier Rządu Obrony Narodowej, ok. 1920 r. (Biblioteka Narodowa)

Вінцэнты Вітас, актывіст Народнага руху, прэм'ер-міністр Урада Нацыянальнай Абароны, каля 1920 г. (Нацыянальная бібліятэка)

BRACIA CHŁOPI!

W ciężkich zapasach z wrogiem Narodu i Ludu Polskiego, z rosyjskim bolszewizmem, w wielkiej ... Ziem Polskich, powstał z woli Sejmu, pod przewodnictwem posła Wincentego Witosa Rząd Obrony Narodowej.

... jako głowa Rządu Polskiego, zasiada chłop, choć bez ... surduta pańskiego, ale rozumem i sercem dorosły do rządzenia Polską.

... i Wy odczuwacie i rozumiecie, co się w Polsce dzieje?

Bracia Chłopi! Poseł Wincenty Witos wziął odpowiedzialność za ... Waszem. Cokolwiek dziać się będzie, odpowiedzialność ... warstwy, obciąży przedewszystkiem nas, obciąży Lud Polski.

... ofiarność, Bracia Chłopi, wierzymy, jak wierzyliśmy ... w Sejmie o lepsze prawa dla Was, o reformę rolną ... sprawiedliwość i wolność.

... czas jest pokazać czynem, że godni jesteśmy tych praw ...

Odezwa Polskiego Stronnictwa Ludowego do chłopów, sierpień 1920 r. (Biblioteka Narodowa)

Зварот Польскай народнай партыі да сялян, жнівень 1920 г. (Нацыянальная бібліятэка)

Członkowie Tymczasowego Komitetu Rewolucyjnego Polski (Polrewkomu), sierpień 1920 r. Był to utworzony przez bolszewików ośrodek polityczny, mający sprawować władzę w zdobytej Polsce. W środkowym rzędzie drugi od lewej Feliks Dzierżyński, obok Julian Marchlewski i Feliks Kon (Wikimedia Commons)

Члены Польскага часовага рэвалюцыйнага камітэта (Польрэўкома), жнівень 1920 г. Гэта быў створаны бальшавікамі палітычны цэнтр, які павінен быў кіраваць у захопленай Польшчы. У сярэднім шэрагу другі злева Фелікс Дзяржынскі, побач Юльян Мархлеўскі і Фелікс Кон (Wikimedia Commons)

RZĄD OBRONY NARODOWEJ
УРАД НАЦЫЯНАЛЬНАЙ АБАРОНЫ

Zagrożenie niepodległości Polski doprowadziło do zawieszenia sporów politycznych. 1 lipca 1920 r. powołano Radę Obrony Państwa na czele z marszałkiem Józefem Piłsudskim. Przejęła ona tymczasowo obowiązki Sejmu. W miejsce gabinetu Władysława Grabskiego 24 lipca utworzono ponadpartyjny Rząd Obrony Narodowej. Kierował nim polityk chłopski Wincenty Witos, a funkcję wicepremiera objął socjalista Ignacy Daszyński. Wsparciem żołnierzy i działalnością propagandową zajmowały się Obywatelskie Komitety Obrony Państwa, których powstało ok. 3 tys.

Пагроза незалежнасці Польшчы прывяла да прыпынення палітычных спрэчак. 1 ліпеня 1920 года была створана Рада абароны дзяржавы на чале з маршалам Юзафам Пілсудскім. Яна часова ўзяла на сябе абавязкі Сейма. Замест кабінета Уладзіслава Грабскага 24 ліпеня быў створаны дзвюхпартыйны Урад Нацыянальнай Абароны. Кіраваў ім сялянскі палітык Вінцэнты Вітас, а пасаду віцэ-прэм'ера заняў сацыяліст Ігнацы Дашынскі. Падтрымкай жаўнераў і прапагандысцкай дзейнасцю займаліся Грамадзянскія камітэты дзяржаўнай абароны, якіх было створана каля 3 тыс.

1920-2020
BITWA WARSZAWSKA

1920–2020 BITWA WARSZAWSKA

POLSKIE ZWYCIĘSTWO DLA WOLNOŚCI EUROPY

Jan Kowalewski, wywiadowca i kryptolog.
Fotografia z końca lat 20.
(Narodowe Archiwum Cyfrowe)

Ян Кавалеўскі, разведчык і крыптограф.
Фатаграфія з канца 20-х гг.
(Нацыянальны лічбавы архіў)

Polscy żołnierze z radiostacją dywizyjną E-10,
ok. 1919–1924 r.
(Narodowe Archiwum Cyfrowe)

Польскія жаўнеры з дывізіённай радыёстанцыяй E-10,
каля 1919–1924 гг.
(Нацыянальны лічбавы архіў)

Fragment polskiego plakatu propagandowego
Potwór bolszewicki, ok. 1920 r.
(Biblioteka Narodowa)

Фрагмент польскага прапагандысцкага плаката
Бальшавіцкая пачвара, каля 1920 г.
(Нацыянальная бібліятэка)

WOJNA W ETERZE

ВАЙНА Ў ЭФІРЫ

Wkrótce po odzyskaniu niepodległości w Wojsku Polskim powstały komórki radiowywiadu, tworzone przez specjalistów z dawnych armii zaborczych. Dzięki ich pracy Józef Piłsudski dysponował informacjami na temat sytuacji w Rosji. W sierpniu 1919 r. por. Jan Kowalewski złamał pierwszą zaszyfrowaną depeszę bolszewicką. Podczas wojny polscy kryptolodzy odczytali kilka tysięcy depesz wroga, dzięki czemu zdobyli cenną wiedzę o działaniach Armii Czerwonej i przyczynili się w ten sposób do zwycięstwa pod Warszawą.

Неўзабаве пасля аднаўлення незалежнасці ў Войску польскім з'явіліся прылады для радыёразведкі, створаныя спецыялістамі з былых захопніцкіх армій. Дзякуючы іх працы Юзаф Пілсудскі валодаў інфармацыяй пра сітуацыю ў Расіі. У жніўні 1919 г. лейтэнант Ян Кавалеўскі ўзламаў першую зашыфраваную бальшавіцкую дэпешу. Падчас вайны польскія крыптографы прачыталі некалькі тысяч дэпеш суперніка, дзякуючы чаму атрымалі каштоўныя веды пра дзеянні Чырвонай Арміі і такім чынам паспрыялі перамозе пад Варшавай.

1920-2020
BITWA WARSZAWSKA

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

1920–2020 BITWA WARSZAWSKA

POLSKIE ZWYCIĘSTWO DLA WOLNOŚCI EUROPY

Grupa polskich pilotów w pobliżu francuskiego samolotu Caudron G.III, 1920 r. (Centralne Archiwum Wojskowe)

Група польскіх пілотаў каля французскага самалёта Caudron G. III, 1920 г. (Цэнтральны вайсковы архіў)

Członkowie Straży Obywatelskiej (ochotniczej służby porządkowej), Warszawa, 1920 r. (Centralne Archiwum Wojskowe)

Члены Грамадзянскай гвардыі (добраахвотніцкай службы правапарадку), Варшава, 1920 г. (Цэнтральны вайсковы архіў)

Żołnierz Armii Czerwonej na bolszewickim plakacie propagandowym *Bohaterze, na Warszawę!* (Muzeum Wojska Polskiego)

Жаўнер Чырвонай Арміі на бальшавіцкім прапагандысцкім плакаце *Герой, на Варшаву!* (Музей Войска польскага)

WSZYSCY NA FRONT!

УСЕ НА ФРОНТ!

W obliczu marszu Armii Czerwonej na Warszawę sięgnięto po środki nadzwyczajne. 3 lipca marszałek Piłsudski wezwał do ochotniczego wstępowania do wojska, a pięć dni później powołano Inspektorat Armii Ochotniczej z gen. Józefem Hallerem na czele. Dzięki tym działaniom armię zasiliło 105 tys. ochotników – często słabo wyszkolonych, ale pełnych ducha walki. Wśród zgłaszających się było wielu młodych ludzi (harcerzy, studentów i uczniów), a także 2,5 tys. kobiet z Ochotniczej Legii Kobiet.

Перад маршам Чырвонай Арміі на Варшаву былі прыняты надзвычайныя меры. 3 ліпеня маршал Пілсудскі паклікаў да добраахвотніцкага ўступлення ў войска, а праз пяць дзён паўстала Інспекцыя добраахвотніцкай арміі з генералам Юзафам Галерам на чале. Дзякуючы гэтым дзеянням войска папоўнілі 105 тыс. добраахвотнікаў – часта слаба падрыхтаваных, але поўных баявога духу. Сярод кандыдатаў было шмат маладых мужчын (скаўтаў, студэнтаў і вучняў), а таксама 2,5 тыс. жанчын з Добраахвотніцкага легіёну жанчын.

1920-2020 BITWA WARSZAWSKA

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

1920–2020
BITWA WARSZAWSKA
POLSKIE ZWYCIĘSTWO DLA WOLNOŚCI EUROPY

Sztab 5 Armii nad mapą, sierpień 1920 r. Z lewej na pierwszym planie dowódca armii gen. Władysław Sikorski (Centralne Archiwum Wojskowe)

Штаб 5-й арміі над картай, жнівень 1920 г. Злева на першым плане камандуючы арміяй генерал Уладзіслаў Сікорскі (Цэнтральны вайсковы архіў)

Michaił Tuchaczewski, dowódca bolszewickiego Frontu Zachodniego (Wikimedia Commons)

Міхаіл Тухачэўскі, камандзір бальшавіцкага Заходняга фронту (Wikimedia Commons)

Sowiecka *taczanka* (wóz konny z zamontowanym karabinem maszynowym) na obrazie Mitrofana Grekowa, 1933 r. (Wikimedia Commons)

Савецкая *тачанка* (конная павозка, забяспечаная кулямётам) на малюнку Мітрафана Грэкава, 1933 г. (Wikimedia Commons)

„Pancerna pięść" Wojska Polskiego – – francuski czołg Renault FT-17, (Centralna Biblioteka Wojskowa)

"Танкавы кулак" Войска польскага – – французскі танк Renault FT-17, (Цэнтральная вайсковая бібліятэка)

BITWA NAD WISŁĄ
БІТВА НА ВІСЛЕ

W sierpniu wojska Tuchaczewskiego były gotowe do ataku na Warszawę. Bolszewicki dowódca częścią sił uderzył bezpośrednio na stolicę Polski, główne natarcie skierował natomiast na północ od miasta, chcąc obejść je od zachodu. Na tym kierunku nieprzyjaciela powstrzymywała 5 Armia gen. Władysława Sikorskiego, tocząca zażarte walki nad Wkrą, pod Nasielskiem i Ciechanowem. Armia Czerwona dotarła aż do Brodnicy oraz mostów we Włocławku i Płocku, zaciekle bronionych przez żołnierzy i cywilów.

У жніўні войскі Тухачэўскага былі гатовыя да атакі на Варшаву. Бальшавіцкі камандуючы часткай сіл ударыў непасрэдна па сталіцы Польшчы, асноўны ж наступ ён накіраваў на поўнач ад горада, жадаючы абысці яго з захаду. На гэтым напрамку непрыяцеля стрымлівала 5-я армія генерала Уладзіслава. Сікорскага, якая вяла жорсткія баі на рацэ Вкра, пад Насельскім і Цяханавам. Чырвоная Армія дайшла да Брodніцы і мастоў у Влацлаўку і Плоцку, якія зацята абаранялі жаўнеры і мірныя жыхары.

1920-2020
BITWA WARSZAWSKA

1920–2020
BITWA WARSZAWSKA
POLSKIE ZWYCIĘSTWO DLA WOLNOŚCI EUROPY

Polscy żołnierze z karabinem maszynowym na pozycji obronnej, okolice Starej Miłosnej, sierpień 1920 r. (Centralne Archiwum Wojskowe)

Польскія жаўнеры з кулямётам на абарончай пазіцыі, ваколіцы Старой Мілоснай, жнівень1920 г. (Цэнтральны вайсковы архіў)

Śmierć księdza Ignacego Skorupki, reprodukcja obrazu Romana Bratkowskiego (Centralna Biblioteka Wojskowa)

Смерць ксяндза Ігнацыя Скарупкі, рэпрадукцыя карціны Рамана Браткоўскага (Цэнтральная вайсковая бібліятэка)

Żołnierz Armii Czerwonej (Biblioteka Narodowa)

Жаўнер Чырвонай Арміі (Нацыянальная бібліятэка)

U WRÓT WARSZAWY
ЛЯ ВАРШАЎСКАЙ БРАМЫ

12 sierpnia czołówki bolszewickie rozpoczęły atak na Warszawę. Napastnicy w początkowych dwóch dniach zdobyli pierwszą linię obrony i szturmowali drugą. Przełomowy okazał się 14 sierpnia, gdy pod Ossowem niedobitki oraz ochotnicy z 236 Pułku Piechoty (wśród nich ks. Ignacy Skorupka) swoim kontratakiem wstrzymali czerwonoarmistów na kilka godzin. W nocy 10 Dywizja Piechoty zlikwidowała wyłom pod Wólką Radzymińską, a w ciągu kolejnego dnia Polacy odbili Radzymin. Napór wroga został powstrzymany.

12 жніўня перадавыя бальшавіцкія часткі пачалі наступ на Варшаву. Захопнікі ў першыя два дні занялі першую лінію абароны і штурмавалі другую. Пераломным стаў дзень 14 жніўня, калі пад Осавам ацалелыя часткі і добраахвотнікі з 236-га пяхотнага палка (сярод іх кс. Ігнацы Скарупка) сваёй контратакай затрымалі чырвонаармейцаў на некалькі гадзін. Ноччу 10-я пяхотная дывізія ліквідавала пралом пад Вулькай Радзымінскай, а на наступны дзень палякі адбілі Радзымін. Націск ворага быў спынены.

1920-2020
BITWA WARSZAWSKA

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

1920–2020 BITWA WARSZAWSKA

POLSKIE ZWYCIĘSTWO DLA WOLNOŚCI EUROPY

Józef Piłsudski w Belwederze, ok. 1920 r.
(Narodowe Archiwum Cyfrowe)

Юзаф Пілсудскі ў Бельведэрскім палацы, каля 1920 г.
(Нацыянальны лічбавы архіў)

Żołnierze 1 Pułku Piechoty Legionów podczas ofensywy na Białystok, sierpień 1920 r.
(Centralne Archiwum Wojskowe)

Жаўнеры 1-га пяхотнага палка легіёнаў падчас наступу на Беласток, жнівень 1920 г.
(Цэнтральны вайсковы архіў)

Pokonany żołnierz bolszewicki z plakatu Władysława Skoczylasa Józef Piłsudski, 1920 r.
(Biblioteka Narodowa)

Пераможаны бальшавіцкі салдат з плаката Уладзіслава Скачыляса Юзаф Пілсудскі, 1920 г.
(Нацыянальная бібліятэка)

DECYDUJĄCY MANEWR

ВЫРАШАЛЬНЫ МАНЕЎР

W tym czasie marszałek Józef Piłsudski przygotowywał zwrot zaczepny Wojska Polskiego. Wiedząc o słabości lewego skrzydła wroga, skierował tam uderzenie Frontu Środkowego gen. Edwarda Rydza-Śmigłego. Znad Wieprza, z rejonu Dęblina i Lubartowa, 16 sierpnia do ataku na północ ruszyło pięć dywizji piechoty i dwie brygady jazdy. Rozbiły one słabą Grupę Mozyrską i wyszły na skrzydło i tyły bolszewików. Polski atak na całym froncie doprowadził do otoczenia i rozbicia ok. 70% wojsk Tuchaczewskiego.

У гэты час маршал Юзаф Пілсудскі рыхтаваў наступальны адказ Войска польскага. Ведаючы пра слабасць левага крыла праціўніка, ён накіраваў туды ўдар Цэнтральнага фронту генерала Эдварда Рыдза-Сміглага. З-за ракі Вепш, з раёна Дэмбліна і Любартава, 16 жніўня ў атаку на поўнач рушыла пяць пяхотных дывізій і дзве конныя брыгады. Яны разбілі слабую Мазырскую групу і выйшлі на крыло і ў тыл бальшавікоў. Польскі націск па ўсім фронце прывёў да акружэння і разгрому каля 70% войскаў Тухачэўскага.

1920-2020
BITWA WARSZAWSKA

1920–2020
BITWA WARSZAWSKA
POLSKIE ZWYCIĘSTWO DLA WOLNOŚCI EUROPY

Marszałek Józef Piłsudski odznacza oficerów (m.in. generała Tadeusza Rozwadowskiego) Orderem Wojskowym Virtuti Militari V klasy, Warszawa, 14 września 1920 r. (Narodowe Archiwum Cyfrowe)

Маршал Юзаф Пілсудскі ўзнагароджвае афіцэраў (сярод іншых, генерала Тадэвуша Развадоўскага) ордэнам Virtuti Militari 5-ай ступені, Варшава, 14 верасня 1920 г. (Нацыянальны лічбавы архіў)

Siemion Budionny, dowódca bolszewickiej 1 Armii Konnej (Wikimedia Commons)

Сямён Будзёны, камандуючы бальшавіцкай 1-й коннай арміяй (Wikimedia Commons)

OSTATNIE BITWY
АПОШНІЯ БІТВЫ

Polska kawaleria w Wilnie, październik 1920 r. (Centralne Archiwum Wojskowe)

Польская кавалерыя ў Вільні, кастрычнік 1920 г. (Цэнтральны вайсковы архіў)

Sukces pod Warszawą dał Polakom nową energię. W ostatnich dniach sierpnia pod Zamościem udało się powstrzymać 1 Armię Konną Budionnego, a następnie rozbić ją w wielkim starciu kawaleryjskim pod Komarowem. 20 września rozpoczęła się bitwa nad Niemnem, podczas której Polacy ponownie rozgromili siły Tuchaczewskiego. Sukcesy te doprowadziły do zajęcia Wołynia i Białorusi, a 8 października pod pretekstem „buntu" oddziały gen. Lucjana Żeligowskiego odbiły z rąk Litwinów Wilno.

Поспех пад Варшавай даў палякам новую энергію. У апошнія дні жніўня пад Замасцю ўдалося спыніць 1-ю конную армію Будзёнага, а затым разбіць яго ў вялікім кавалерыйскім сутыкненні пад Камаровам. 20 верасня пачалася бітва на Нёмане, падчас якой палякі зноў разграмілі сілы Тухачэўскага. Гэтыя поспехі прывялі да захопу Валыні і Беларусі, а 8 кастрычніка пад падставай "бунту" войскі генерала Люцыяна Жалігоўскага адбілі з рук літоўцаў Вільню.

1920-2020
BITWA WARSZAWSKA

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

1920–2020 BITWA WARSZAWSKA

POLSKIE ZWYCIĘSTWO DLA WOLNOŚCI EUROPY

Polska delegacja z przewodniczącym Janem Dąbskim (w środku) podczas rokowań w Rydze, 1921 r. (Biblioteka Narodowa)

Польская дэлегацыя са старшынёй Янам Домбскім (у цэнтры) падчас перамоваў у Рызе, 1921 г. (Нацыянальная бібліятэка)

Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpi w Mińsku w terminie ... pięciu dni od dnia podpisania Traktatu niniejszego.

Wszędzie, gdzie w Traktacie niniejszym lub w jego załącznikach wymienia się jako termin chwilę ratyfikacji Traktatu Pokojowego, rozumie się przez to chwilę wymiany dokumentów ratyfikacyjnych.

Na dowód czego pełnomocnicy obu układających się stron własnoręcznie podpisali Traktat niniejszy i opatrzyli go swemi pieczęciami.

Sporządzono i podpisano w Rydze dnia osiemnastego marca tysiąc dziewięćset dwudziestego pierwszego roku.

Ostatnia strona traktatu ryskiego z pieczęciami i podpisami stron (Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych)

Апошняя старонка Рыжскага дагавора з пячаткамі і подпісамі бакоў (Архіў Міністэрства замежных спраў)

ZWYCIĘSTWO!

ПЕРАМОГА!

Polscy repatrianci na Dworcu Gdańskim w Warszawie, 1921 r. (Centralne Archiwum Wojskowe)

Польскія рэпатрыянты на Гданьскім вакзале ў Варшаве, 1921 г. (Цэнтральны вайсковы архіў)

Zawieszenie broni na froncie polsko-bolszewickim weszło w życie 18 października 1920 r. Negocjacje dyplomatyczne toczyły się przez najbliższe miesiące w Rydze, gdzie 18 marca 1921 r. zawarto traktat pokojowy. Wyznaczał on granicę II Rzeczypospolitej na Kresach Wschodnich, a także nakazywał bolszewikom zwrot zagrabionych w przeszłości dzieł sztuki i archiwów oraz umożliwienie repatriacji Polaków z Rosji. Polska kończyła wojnę o niepodległość zdecydowanym zwycięstwem.

Перамір'е на польска-бальшавіцкім фронце ўступіла ў сілу 18 кастрычніка 1920 года. Дыпламатычныя перамовы вяліся цягам наступных месяцаў у Рызе, дзе 18 сакавіка 1921 г. быў заключаны мірны дагавор. Ён абазначаў мяжу Другой Рэчы Паспалітай на ўсходніх рубяжах, а таксама загадваў бальшавікам вярнуць прысвоеныя ў мінулым творы мастацтва і архівы, а таксама зрабіць магчымай рэпатрыяцыю палякаў з Расіі. Польшча скончыла вайну за незалежнасць рашучай перамогай.

1920-2020 BITWA WARSZAWSKA